

AZ OLVASÁSSZOCIOLÓGIÁTÓL A KAPUNYITOGATÓIG

BESZÉLGETÉS MÁTÉ LÁSZLÓNÉVAL

Hegedűs Katalin: *Olvasva az ön-életrajzod, úgy érzem a reál és a humán szakember évekig harcolt benned, milyen végzettségeid vannak, hogyan döntöttél végül amellest, hogy közművelődési területen kamatoztasd a tudásod?*

Máté Lászlóné: Középiszkolás éveimben „közgés” voltam: közgazdasági szakközépiszkolába jártam, számvitel szakra. A statisztika, a könyvelés, a gazdasági tervezés nem igazán fogott meg. Általános iskola óta rengeteget olvastam, és a középiszkolai évek alatt nyaranta rendszeresen jártam olvasótáborokba. Ez meghatározó élmény volt, és teljesen eltérített az érettségi után a szakmával való foglalkozástól – édesanyám nagy bánatára, aki szakmát akart adni a kezembe, amikor a „közgebe” íratott. Egy évet jártam tanítóképzőbe, Esztergomba, de a természettudományos tárgyak ott is inkább elriasztottak, így átjelentkeztem Egerbe, történelem-népművelés szakra. Az már igazán az én pályám volt, lubickoltam benne! A város, a csoport, a tanáraink, a tantárgyak – mindenért rajongtam! Abból a csoportból számos kiváló szakember vált az évek során. Végzés után ezzel a szak-párral nehéz volt elhelyezkedni iskolában, így visszamentem az olvasótáboraimat szervező könyvtárba dolgozni. Minden területet végigjártam, és végül az *olvasószolgálat* mellett tettem le a voksot: az emberekkel való foglalkozás nagyon tetszett. Átadni a tudást, a tudás megszerzésének módját, ez igazán nekem való feladat volt. Valójában ezt köszönhetem a középiszkolámnak: megtanított tanulni, azáltal, hogy az életre nevelt: mi, ott végeztek még kis számban tanultunk tovább, azonnal kikerültünk az akkor még a városban és környékén szép számban működő ipari üzemekhez gazdasági szakembernek. Ezért nagyon alaposan meg kellett mindent tanulni, jó technikával. Később

gyakran visszajártam volt középiszkolámba, és a könyvtáros éveim alatt végzett közel tíz év olvasásszociológiai vizsgálataim során kiváló tanáraink továbbra is segítettek munkámat.

A könyvtárban is megjelent a '90-es évek végén a számítógép, és én szinte első között jelentkeztem szoftverüzemeltetői tanfolyamra, hogy a számítógépet is be tudjam vonni tájékoztató munkámba. Az itt szerzett ismereteket aztán egyetemi szinten folytattam: informatikus könyvtárosi végzettséget szereztem a debreceni egyetemen 2004-ben. 2001-től vagyok tagja a Magyar Olvasástársaságnak, és a középiszkolások körében végzett kutatásaim eredményeit 2006-ban a Nemzetközi Olvasástársaság budapesti világkonferenciáján a magyar szekcióban ismertettük – a munkámat segítő középiszkolai tanárnővel. A tíz év munkáimból egy kötet áll készen, kiadásra várva. Ezeknek a tanulmányoknak az elkészítésében sokat segítettek ismereteim statisztika tárgyából: a táblázatok elkészítése, az adatsorok grafikonos kivetítése – visszanyúlt diákéveim tudásához. Így valóban ez a kettőség: a reál és a humán vonal egymást segítve, erősítve megvolt és megvan bennem a mai napig.

H. K.: *2009-ben találkoztunk veled először közművelődési szakemberként, s néhány hónap alatt nagyon aktívan és sok területen szervezted át a megyei közművelődést. Melyek voltak ennek a folyamatnak főbb építőelemei?*

M. L.: Nógrádban a megyei közművelődési intézetet 2007-ben a megyei könyvtárral vonták össze – sok-sok éves hányattatás után, melyben volt turisztikai vonal, sport és pedagógiai szál is. A megyei könyvtárban pedig a 2009-es év egy nagy költség-csökkentési időszak volt, a közművelődési osztályról prémium-éves nyugdíjba vonuló kollé-

gató helyére – lévén volt végzettségem e területre – áthelyezéssel kerültem, és így egy könyvtáros kolléga állása megmentődött. Az új kollégáim nagy szeretettel fogadtak, végül is egy helyen dolgoztunk, nem voltam idegen számukra. De a megyében dolgozó kollégák számára sem voltam ismeretlen, hisz a kis településeken egyazon szakember viszi a könyvtárat és a kulturális területet. Papné Kovács Évike területét vettem át, aki végtelen türelemmel és nagy precizitással, aprólékosan adta át csinját-binját munkájának. A Képzőművészeti Szabadegyetem, majd az Amator Artium szervezése, a Nemzetközi Folklor Fesztivál, a szakmai napok, az erikanet adatbázis: mind új kihívás volt számomra. Ugyanakkor a könyvtár zárt világa – persze a szellemi tágasságán túl – kinyílt számomra: jártunk ki a településekre, a statisztika adatait a valóságban is megismerhettem.

A könyvtárosi éveim alatti publikációim jó alapot adtak az erikanetes munkámhoz: szívesen írok és adok

hírt a településeken végzett munkáról, programokról, rendezvényekről. Sikerült „rászoktatnom” a megyében a kollégákat, hogy rendszeresen nézzék az országos adatbázis megyei portálját, ahol megjelennek plakátjaik, meghívóik – s ezt van, ahol már az önkormányzat is figyelemmel kíséri.

A megyében hagyomány volt, hogy a népművelő egyesületet a megyei köz-művelődési intézet fogta össze. 2009 tavaszán a borsodi népművelők látogatása fellobbantotta a szunnyadó parazsát: a több éve halódó egyesületi életet újjászerveztük. A megyei intézet szervezeti összefogásában és kommunikációs kapcsolati rendszerében bízva, én kaptam meg a bizalmat az egyesület újjászervezésére. A könyvtáros egyesület vezetőségében eltöltött több ciklusnyi idő bár kevés alapot adott egy önálló szervezet beindításához, de a civil lét önállósága, a pályázati lehetőségek és persze elsősorban a megyei kollégák bizalma: egyszerű lökést adott számomra egy új területen való kibontakozáshoz. Számos sikeres pályázatot írtunk azóta, s egy szervezettefejlesztési munkát is elindítottunk az egyesületben, amely még inkább összekovácsolta a tagságot.

H. K.: *Április elsejétől a Nemzeti Művelődési Intézet országos működési intézménnyé vált, 19 megyében működik módszertani iroda. Rendszeresen részt vesz a megyei továbbképzéseken, tanácskozásokon, műhelymunkán. Hogy érzed, könnyen beilleszkedtél az új csapatba?*

M. L.: Eleinte nehézséget okozott számomra az új nevek, arcok megtanulása, de azt gondolom, nagyon jól befogadtak a kollégák országosan is. A Vándorgyűlések, a szakmai tanácskozások alkalmával másodszeri, harmadszori találkozás során szinte már, mint régi ismerőst üdvözöltek. Ez megkönnyítette a beilleszkedésem, és bármelyik szakemberhez fordultam – és fordulok a mai napig – kérdéssel, kéréssel, segítenek, „tanítanak”. A megyei irodák közös hálózatba szervezése igényli is a kiegyensúlyozott minőségi teljesítményt, az azonos dolgokról való hasonló gondolkodást, s ebben a közvetlen, telefonos, levelezős, olykor személyes kapcsolat nagy segítség.

H. K.: *A megyei feladatellátó irodákkal való rendszeres együttléttel során*

sikerült-e egymástól ellesni módszereket, helyi jó gyakorlatokat, melyeket szeretnél beépíteni a munkádba?

M. L.: Igen, folyamatosan tanulok, tanulunk egymástól, hisz ez az új szervezeti felépítés most mindnyájunknak új. Számos ötletet merítettem például a lakiteleki találkozók kapcsán más megyék mintaprojektjeiből, azok gyakorlati megoldásaiból, a szervezés menetéből, technikai kivitelezéséből.

H. K.: *Milyen várakozásokkal, ötletekkel nézel az új feladatok elé?*

M. L.: A közművelődési tevékenységem során már számos pályázatot írtam, írtunk megyei feladatellátóként, ám ezek sikeressége vagy sikertelensége kiszámíthatatlanná tette a tervezést, a szakmai munkát. A több éves költségvetési hiánnyal, pénztelenséggel, pályázati kiszolgáltatottsággal töltött idő után, lassan szakadnak fel belőlünk az ötletek. Már az első feladatháló kidolgozásán túl vagyunk a nógrádi irodában is. A több feladatra való előre tervezés – mind szakmai, mind költségvetési téren – nagy kihívás volt számunkra, de sikeresen vettük az akadályt kollégáimmal együtt. Ugyanakkor folyamatosan tanulunk és figyelünk más megyékre is, és persze a helyi sajátosságokra aktualizáljuk ezeket az ötleteket.

Nógrád megye a második legkisebb megyéje az országnak, lakosainak száma nem éri el a 200 ezer főt – a KSH 2011-es adatai szerint –, és ez a létszám 132 településen oszlik meg. Az aprófalvas településstruktúra, a közművelődési szakemberek hiánya ezeken a pár száz

fős kistelepüléseken a kulturális tevékenység hiányát is jelenti sokszor. Így a Kapunyitogató programunk az idén a leghátrányosabb kistérséget, a bátonyterenyeit célozta meg, és annak apró településeire, szegregátumaiba viszünk programokat, nyitunk meg kihasználatlan közösségi tereket. Mindezt egy közösségfejlesztő folyamattal kapcsoltuk össze, így komplex projektet valósítunk meg ezeken a helyeken – Szolnoki Ildikó kollégánommal együtt.

H. K.: *Említetted a feladatfinanszírozási modellt, mennyiben könnyíti meg ez az új finanszírozási és tervezési mód a munkátokat?*

M. L.: A program működését legegyszerűbben egy belső pályázattási folyamatként lehetne megragadni. A „kiírás” szakmai főszöveget a Nemzeti Művelődési Intézet határozza meg, a 140-es szaktörvényhez illeszkedő központi feladatokkal. Ezt a megyei közművelődési módszertani intézmények kiegészítik, hozzáteszik megyei sajátosságait. Így egységes, ám nem egyhangú országos közművelődési feladatellátás valósul meg az országban. A feladatfinanszírozás rendszere, mely egyik meghatározó eleme az irodák új struktúrába szervezésének, kiszámítható, tervezhető, előre programozható munkavégzést biztosít majd számunkra.

H. K.: *A szigorúan vett szakmai munka mellett, a rendezvények kommunikációs folyamataiba is bekapcsolódtál, szakmai folyóiratokban is publikálsz, mint mondtad, több civil szer-*

vezetnek is tagja vagy, hogy marad időm minderre a család mellett?

M. L.: A férjem mindig támogatta elképzeléseimet: ha továbbtanulásról, ha írásról, ha konferenciáról volt szó, mindig segített és bátran hagyhattam rá a gyerekeket, a két fiút. Most már ők is nagyok: egyetemista és jövőre érettségiző nagyfiaim vannak, akik az évek alatt felnöve szüleiken látták az élethosszig tartó tanulás példáját. Büszke vagyok rá, hogy kicsi korukban évek hosszú sorát az esti mesék, olvasmányok bővelében töltöttük el közösen, és ennek a fáradtságos ám roppant következetes „munkának” mára már beért a gyümölcse. Nagyszerű, értelmes, kritikusan gondolkodó gyermekeim vannak!

Tájéolás, Kapunyitás – gyermeki öröm és kacagás

A közművelődési osztályra kerülve 2009-ben az első igazi kihívást a tájoltató program jelentette számomra: kilépni a könyvtárból, amatőr együtteseket vinni kistelepülésekre, apró falvakba, párszáz lakosú településekre. Rézfúvós kisegyüttes zeneóráit, amatőr színjátszók gyermekdarabját vittük el ahhoz az elsősorban gyerek közönséghez, amelyiknek a mai napig szinte lehetetlen eljutni egy-egy koncertre vagy egy színházi előadásra. Csodálatos volt látni a számtalan csillogó szemű kisgyereket, ahogy hallgatja a zenét, együtt él a szereplőkkel, kiabál, hogy megmentse a Cicát vagy elárulja a rablókat a színdarabban. Az előadások után pedig körbevették a színészeket, megtapogatták a ruhájukat, majd a hallott zenét dúdolván mentek ki az épületből.

Nagy öröm számomra, hogy ezt a fajta kulturális missziót folytatni tudjuk a Kapunyitogató programunkkal.

Nógrád megye leghátrányosabb helyzetű járásában, a bátonyterenyei járás apró településein két éve elkezdődött egy gyereksegély program, melyet irodánk munkatársa, B. Szolnoki Ildikó is segített közösségfejlesztő szakemberként. A két év alatt egy „hadra fogható” csapat nevelődött ki irányításával, s most ők a mi segítőkink a települések közösségi tereinek megnyitásában, újra benépesítésében. Közművelődési szakember híján a településeken és egy szegregátumban ők a mi kapcsolataink: ahol van, az iskolával, óvodával, védőnővel, szociális gondozóval. A helyi közösség már ismeri őket, munkájukat, így számunkra nagy segítség a programunkban való jelenlétük. A Kapunyitogató Nógrádban tehát egy közösségfejlesztő folyamatra épülve, azt tovább erősítve valósul meg az idén.

Az amatőr kamarazenekart és a gyermekszínházat továbbra is szívesen visszük, és bővült a repertoárunk

egy hagyományörző népi játékos csapattal. A Kerek Perc Egylet népmese köre épülő zenés interaktív játékaival már májusban több helyszínen varázsolunk csodás órákat a közönségnek. A népi hangszerek – tekerőlant, dudu, furulya –, a népviselet, a népmese: visszahozza a régi falusi élet világát. A rézfúvós hangszerek megszólaltatása pedig valódi kuriózum a gyerekek számára, s amikor előkerül a locsolócső és a kupa, amiből hangszert építenek, igazi viaskodás indul, ki lesz, aki megszólaltathatja. A mostani „tájéolásunk” azonban több egy-egy előadásnál: kiállítás, kézműves foglalkozás, ajándékkészítés és még számos, a helyi közösséget megmozgató, a közösségi teret betöltő program kapcsolódik hozzá. Ösztöl a felnőttek részére József Attila Irodalmi Esteket viszünk a településekre, elsősorban az idősek napjára, összekötve a nyugdíjasok részére szervezett programokkal, találkozók, kézimunka-bemutatókkal.

MÁTÉ LÁSZLÓNÉ népművelő, tanár, informatikus könyvtáros. Több mint húsz éve dolgozik kulturális területen, volt könyvtáros a megyei könyvtárban, majd 2009 óta közművelődési szakember a Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Irodájában illetve annak jogelőd intézményében. A Nógrád Megyei Népművelők Egyesületének elnöke.